

COLLECTION OF SCIENTIFIC PAPERS WITH PROCEEDINGS OF THE

VII INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE

**«Scientific practice: modern
and classical research methods»**

**Boston
USA**

**February 14
2025**

**LLC Boston Data Science Group &
NGO European Scientific Platform**

ISBN (online) 979-8-89217-802-0
ISBN (print) 978-617-8440-31-2

DOI 10.36074/logos-14.02.2025

DOI 10.36074/logos-14.02.2025.078

ОСОБЛИВОСТІ СІМЕЙНОГО СЕРЕДОВИЩА ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ САМООЦІНКИ ОСОБИСТОСТІ

Гарець Надія Олексіївна¹

1. старший викладач кафедри психології
Вищий навчальний приватний заклад
«Дніпровський гуманітарний університет», УКРАЇНА
ORCID ID: 0000-0002-7794-2720

Проблема формування здорової та позитивної самооцінки набуває особливого значення в сучасних умовах соціальної та економічної кризи, що розгортається в Україні. Негативна самооцінка особистості знижує її здатність успішно долати життєві труднощі. Разом з тим, важливим чинником формування особистості є сімейне оточення та виховання, які також обумовлюють особливості уявлення про себе. Аналіз останніх досліджень вказує на зацікавленість цією темою як зарубіжних, так і українських вчених. Проблему самооцінки досліджував В. Джемс, самооцінку у структурі «Я-Концепції» виділяли Р. Бернс та М. Розенберг, особливості уявлення про себе розглядали А. Адлер, Е. Берн, К. Роджерс та інші.

Мета публікації - з'ясувати роль особливостей сімейного середовища у формуванні самооцінки особистості.

Виклад основного матеріалу. За психологічним словником самооцінку визначають як оцінку особистістю себе, власних можливостей, якостей і місця серед інших людей. Самооцінка може змінюватися та обумовлювати складність цілей, які особа перед собою висуває [5].

В. Джемс зазначав, що в підґрунті самооцінки лежить дихотомія «самовдоволення» і «незадоволення». Він виділив дві сторони самооцінки, або два класи почувань, які відповідають заниженій та завищеній самооцінці [2]. Незважаючи на існування теоретичних поглядів стосовно ролі сімейного оточення у формуванні самооцінки, ця проблема була недостатньо вивчена емпірично. Разом з тим, вона набуває більшої уваги з боку як зарубіжних, так і українських вчених. Так, в ході дослідження S. Krauss, U. Orth та R. W. Robins

SECTION 23.

PSYCHOLOGY AND PSYCHIATRY

визначили роль сімейного оточення у розвитку самооцінки дітей та підлітків від 10 до 16 років. Дослідниками було виявлено певну роль сімейного середовища та його обставин, а саме: такі особливості, як батьківська теплота, батьківський контроль і присутність батька позитивно позначаються на самооцінці, а депресія матері та економічні труднощі - негативно. Дослідниками визначено і наявність певного зворотнього зв'язку: так, самооцінка дитини формує сімейні цінності матері та батька [6].

A. Rezaei-Dehaghani, S. Paki та M. Keshvari дослідили зв'язок сімейного функціонування та самооцінки підлітків жіночої статі. В результаті дослідження було виявлено, що певні особливості деяких вимірів сімейного функціонування пов'язані із фізичним, сімейним та соціальним аспектами самооцінки. Найбільш вираженим виявився зв'язок між сімейними прагненнями та самооцінкою; з отриманих результатів дослідники роблять висновок, що найбільш впливовим чинником з точки зору самооцінки підлітка є успішність сім'ї [8].

В дослідженні, виконаним F.-R. Mogonea, F. Mogonea, розглядається зв'язок рівня самооцінки підлітків із стилями виховання. Виявлено, що демократичний стиль виховання частіше сприяє розвитку високої самооцінки, а ліберальний – низької. Дослідники вважають, що підлітки мають виражену потребу не тільки у прихильності та схваленні з боку батьків, але і у певному рівні вимогливості. Відсутність стандартів супроводжується низькою довірою підлітків до себе, низькою відповідальністю [7].

Українські дослідники зазначеної проблеми наголошують на ролі самої дитини та її активності у цьому процесі. О. А. Столярчук зазначає, що самооцінка є сплавом впливу соціального оточення та власної психічної діяльності дитини. В ранньому дитинстві саме виховний вплив батьків має провідну роль в формуванні самооцінки, але на наступних вікових етапах їх вплив зменшується, поступаючись вимогам референтної групи [4].

З. В. Спринська та Н. Сорочич зазначають, що формування адекватної та позитивної самооцінки залежить від відносин батьків до дитини, виховання, структури сім'ї [3].

Н. Берегова та П. Федорчук також підтверджують важливість особливостей певних стилів виховання у формуванні самооцінки дитини; підкреслено, що демократичний стиль сприяє формуванню позитивного Я-образу і адекватної самооцінки [1].

Висновки. Особливості сімейного середовища можна назвати важливим чинником формування самооцінки дитини. До основних чинників, які обумовлюють розвиток самооцінки, можна віднести особливості стилю виховання, особливості взаємодії із батьком, сімейну успішність, економічну

ситуацію тощо. Разом з тим, необхідно враховувати активність самої дитини та роль соціального оточення в процесі розвитку особистості та її самооцінки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

- [1] Берегова Н., & Федорчук П. (2020). Вплив сімейного виховання на формування особистості дитини. *Вісник Львівського університету. Серія психологічні науки*, (6), 10–15. <https://doi.org/10.30970/2522-1876-2020-6-2>
- [2] Мусіяка Н. І. (2008) Проблема самооцінки в теорії особистості В. Джемса. *Актуальні проблеми психології*, 7 (16), 121-125. Вилучено з: http://ecopsy.com.ua/data/zbirki/2008_16/sb16_27.pdf
- [3] Спринська З. В., & Сорочич Н. (2023). Соціально-психологічні чинники формування самооцінки у підлітковому віці. *ГАБІТУС. Вікова та педагогічна психологія*, 48, 87-91. <https://doi.org/10.32782/2663-5208.2023.48.15>
- [4] Столярчук О. А. (2012) Вплив сім'ї на формування самооцінки дитини. *Розвиток особистості в умовах трансформаційного суспільства* : Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. (с. 423-426). Київський університет імені Бориса Грінченка Вилучено з: <https://core.ac.uk/download/pdf/19666903.pdf>
- [5] Шапар В. Б. (2007). Сучасний тлумачний психологічний словник. Прапор.
- [6] Krauss, S., Orth, U., & Robins, R. W. (2020b). Family environment and self-esteem development: A longitudinal study from age 10 to 16. *Journal of Personality and Social Psychology*, 119(2), 457–478. <https://doi.org/10.1037/pspp0000263>
- [7] Mogonea, F.-R., & Mogonea, F. (2014). The Role of the Family in Building Adolescents' Self-esteem. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 127, 189–193. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.03.238>
- [8] Paki, S., Rezaei-Dehaghani, A., & Keshvari, M. (2015). The relationship between family functioning and self-esteem in female high school students of Isfahan, Iran, in 2013-2014. *Iranian Journal of Nursing and Midwifery Research*, 20(3), 371. <https://doi.org/10.4103/1735-9066.157843>

